

СТРАТЕГІЯ продовольчої безпеки України

Опис проблем, які обумовили прийняття Стратегії, нормативно-правових актів, що діють у сфері забезпечення продовольчої безпеки України

Збройна агресія Російської Федерації проти України спричинила загострення продовольчих проблем не тільки в Україні, а й у багатьох регіонах світу.

Бойові дії, що ведуться Російською Федерацією на території України, вкрай негативно вплинули на функціонування, побудованої у передвоєнні роки продовольчої системи, яка забезпечує продовольчу безпеку регіонів та країни в цілому, в результаті чого:

1) порушено цілісність ланцюгів постачання продукції сільського господарства та харчових продуктів (від первинного виробництва до реалізації продукції споживачеві), а також діяльності щодо створення доданої вартості в агропромисловому комплексі, пов'язаної із виробництвом, переробленням, розподілом, споживанням й утилізацією харчових продуктів;

2) ускладнилося проведення посівних кампаній, особливо деокупованих регіонах та на яких велися бойові дії, через значні площі забруднених земель, а також у зв'язку із браком та високими світовими цінами на пальне, мінеральні добрива, засоби захисту рослин тощо;

3) вітчизняні аграрії мають обмежені можливості вільно продавати вирощену сільськогосподарську продукцію через блокування Російською Федерацією морських портів України та ускладнену логістику експорту аграрної продукції;

4) ускладнилося забезпечення базових продовольчих потреб у найбільш постраждалих регіонах країни.

У зв'язку із цим Україна зайняла останнє місце серед країн Європи у Глобальному індексі продовольчої безпеки та 71-е місце у світі за підсумками 2022 року. За показником «Доступність продуктів харчування» Україна отримала 48,1 балів зі 100 і посідає 93 місце у світі та 26 місце з 26 країн Європи.

Найслабкішими чинниками за цією методикою в Україні є політичні та соціальні бар'єри, інфраструктура ланцюжка постачань, розвиток сільськогосподарських досліджень та стратегія доступу до продуктів харчування.

Найгірший показник української продовольчої безпеки — Сталість та адаптивність (43,5 балів зі 100 та 94 місце у глобальному рейтингу) — відображає

суттєві проблеми стосовно доступу та управління водними ресурсами, а також недоліки в системі управління ризиками.

Єдиний показник, який демонструє кращу ситуацію — «Фактор якості та безпечності їжі», за яким Україна отримала 71,3 бали зі 100 або 52 сходинку глобального рейтингу. За оцінками експертів, українці вживають достатньо якісного білку, а харчові продукти загалом є безпечні, хоча раціон середнього українця не відзначається різноманітністю.

Досягти такого рівня за показником «Фактор якості та безпечності їжі» вдалося, в першу чергу, за рахунок утвореної та успішно функціонуючої в Україні системи безпечності харчових продуктів шляхом формування правового поля у відповідності до права ЄС у цій сфері та запровадження суворого контролю за дотриманням його вимог.

Водночас, у тих країнах світу, продовольче благополуччя яких забезпечується переважно або повністю за рахунок імпорту аграрної продукції, загострення продовольчої проблеми є значним, а в деяких із таких держав досягло критичного рівня. Війна в Україні може приректи значну частину людства на голод і бідність, в першу чергу, це загроза для мільйонів людей в Африці та на Близькому Сході.

Через військову агресію Російської Федерації проти України, відбулося блокування логістичних каналів збуту, що призвело до значного зниження обсягів експорту української аграрної продукції до країн Азії та Африки, в тому числі й до Китайської Народної Республіки, що потребуватиме активізації переговорного процесу, що сприятиме відновленню експортного потенціалу України.

Таким чином, повномасштабне вторгнення Російської Федерації стало глобальним випробуванням для продовольчої безпеки не тільки для нашої країни, а й для всього світу. До того ж, ця агресія може спричинити політичну нестабільність у десятках країн світу.

Для побудови стійкої до загроз і викликів системи продовольчої безпеки України необхідно здійснити першочергові завдання, спрямовані на вирішення проблемних питань функціонування агропромислового комплексу, які виникли через війну, зокрема:

- 1) часткове або повне руйнування підприємств критичної інфраструктури, сільськогосподарських господарств та виробництв продуктів харчування;
- 2) зменшення кількості виробленого продовольства на працюючих підприємствах;
- 3) руйнування логістичних ланцюгів;
- 4) відсутність програм державної підтримки, спрямованих на відновлення зруйнованих виробництв продовольчих товарів, трансформації продовольчих систем відповідно до вимог ЄС, податкового та митного стимулювання;
- 5) наявність критично великої кількості потенційно небезпечних через замінювання або хімічно забруднених важкими металами земель сільськогосподарського призначення, яка за оцінкою експертів, становить

30 відсотків (за розрахунками Світового банку, пріоритетне розмінування території України вартуватиме близько 1,5 мільярда доларів - пріоритетним планом визначено 470 тисяч гектарів потенційно забруднених земель сільськогосподарського призначення);

б) руйнування системи зрошення південних регіонів, яка покривала близько 500 000 га, а також руйнування інфраструктури (підтоплення елеваторів і портових терміналів) втрата біоресурсів у Дніпрі, через підрив Каховської ГЕС.

Також одним із важливих чинників, які негативно вплинули на забезпечення продовольчої безпеки країни, зокрема у особливий період, є відсутність діючої системи державних резервів, що призвело до необхідності прийняття ряду рішень Уряду, які дозволили стабілізувати критичну ситуацію із забезпеченням продовольчої безпеки на початок повномасштабної збройної агресії Російської Федерації в країні в цілому та в окремих регіонах, зокрема постанов Кабінету Міністрів України від 2 березня 2022 р. № 185 «Деякі питання здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для задоволення нагальних потреб функціонування держави в умовах воєнного стану» та від 20 березня 2022 р. № 328 «Деякі питання забезпечення населення продовольчими товарами в умовах воєнного стану».

Основною метою продовольчої безпеки України є створення стійкої до загроз системи, яка дозволить забезпечити всі групи населення країни безпечними та якісними харчовими продуктами із урахуванням нормативів фізіологічної потреби організму людини в продуктах харчування, виходячи з їх хімічного складу та енергетичної цінності, за рахунок власного виробництва та необхідного імпорту, що сприятиме формуванню фізично- та інтелектуально розвиненої людини.

Для оцінки продовольчої безпеки України необхідно визначити критерії продовольчої безпеки із урахуванням сучасних світових тенденцій, індикатори, за якими оцінюється стан продовольчої безпеки за встановленими критеріями, та методики розрахунків індикаторів.

Надійне забезпечення населення країни продовольством та збереження ресурсних можливостей досягнення такої цілі майбутніми поколіннями має стратегічне значення, оскільки від цього залежить не лише продовольча, а і національна безпека країни.

На сьогодні в Україні існує ряд загроз продовольчій безпеці в окремих регіонах країни – це фізична недоступність окремих видів продовольства внаслідок руйнування ланцюгів їх виробництва (перевищення попиту над пропозицією), зниження купівельної спроможності окремих соціальних груп населення, що призводить до неповноцінного харчування частини населення та обмежений доступ до продуктів харчування через введення воєнного стану в Україні.

Розвиток світового ринку продовольства свідчить про те, що в довгостроковій перспективі дефіцит продовольчих ресурсів збережеться, кон'юнктура ринку

залишиться нестабільною, а торгівля надалі розвиватиметься під впливом не тільки конкуренції, а і політичних факторів.

Проблема є комплексною та потребує залучення для її розв'язання всіх державних органів разом з міжнародними організаціями.

Викликами та загрозами у забезпеченні продовольчої безпеки, які можуть істотно знизити її рівень, є:

економічні ризики, пов'язані із загостренням конкуренції на світовому продовольчому ринку, волатильністю світового розвитку аграрного виробництва, викривленням конкурентної ситуації внаслідок поширення протекціоністських заходів, посиленням закритості суспільства та залежності економіки від зовнішніх викликів, ймовірністю зниження доходів виробників внаслідок відсутності доступу до кредитних ресурсів та державних програм підтримки виробників сільськогосподарської продукції, підвищенням податкового навантаження, низьким рівнем заінтересованості місцевої влади в реалізації механізмів державно-приватного партнерства, недостатньою динамікою інноваційної активності малих та середніх сільськогосподарських виробників;

ризики, пов'язані із загрозою збройної агресії Російської Федерації та її наслідками, техногенні катастрофи, надзвичайні ситуації державного рівня ;

технологічні ризики, які пов'язані із стрімким технічним та технологічним прогресом провідних країн, що зумовлює конкурентні переваги у виробництві, зберіганні та транспортуванні харчових продуктів;

екологічні ризики зумовлені кліматичними змінами та антропогенним впливом, зниженням запасів води, збільшенням кількості деградованих земель та надмірним внесенням азотних добрив та застосуванням засобів захисту рослин, відсутністю або недостатньою кількістю систем утилізації побічних продуктів тваринного походження, збільшенням викидів парникових газів, поширенням використання екологічно небезпечних технологій, речовин, матеріалів і неконтрольованим поширенням генетично модифікованих організмів, інцидентами та забрудненням земель вибухонебезпечними предметами, негативним впливом вибухонебезпечних речовин;

інфраструктурні ризики, зумовлені недосконалістю національної дорожньої мережі, транспортної та ринкової інфраструктури, дослідницької та інноваційної інфраструктури, недостатньою кількістю спеціально обладнаних місць зберігання продукції та холодильного обладнання;

недостатня державна підтримка виробництва сільськогосподарської продукції та харчових продуктів;

нестабільність продовольчих систем через низьку мотивацію сільгосптоваровиробників до розширеного виробництва, нарощування виробництва в окремих сегментах ринку сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки, у яких не забезпечуються раціональні норми споживання окремих видів продовольчих товарів;

зовнішні та внутрішні політичні ризики, викликані застосуванням заходів, які деформують внутрішні та зовнішні ланцюги створення доданої вартості;

соціальні загрози, зумовлені зростанням рівня безробіття, зниженням доходів або виникненням гуманітарних проблем, нелегальною міграцією населення, що призводить до скорочення внутрішнього споживання та/або виникнення гострої та/або помірної загрози продовольчій безпеці.

У разі наявності ризиків або загроз щодо забезпечення продовольчої безпеки Кабінет Міністрів України затверджує відповідні заходи державного регулювання для їх нівелювання або подолання.

Правове регулювання у сфері забезпечення продовольчої безпеки України здійснюється відповідно до:

Конституції України;

Указу Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»;

Указу Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»;

Указу Президента України від 07 лютого 2022 року № 41 «Питання національних пріоритетів трансформації продовольчих систем в Україні»;

Указу Президента України від 9 жовтня 2023 р. № 681 «Про введення в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 9 жовтня 2023 р. «Про стан забезпечення продовольчої безпеки»;

Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів»;

Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України»;

Закону України «Про державні резерви»;

постанови Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 р. № 179 «Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року»;

постанови Кабінету Міністрів України від 05 грудня 2007 р. № 1379 «Деякі питання продовольчої безпеки»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2022 року № 327-р «Про затвердження плану заходів забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2022 р. № 771-р «Про схвалення Стратегії реформування системи державного матеріального резерву на період до 2025 року»;

міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Аналіз поточного стану справ у сфері забезпечення продовольчої безпеки України, тенденції та обґрунтування щодо необхідності розв'язання виявлених проблем

Україна є провідною аграрною державою світу, здатною забезпечити продовольством сотні мільйонів населення. Тому повноцінне відновлення функціонування агропромислового виробництва дозволить забезпечити не тільки стійку до загроз і викликів продовольчу безпеку України, але і позитивно вплине на стан продовольчих систем багатьох країн світу.

Продовольча безпека України є складовою національної безпеки і оборони України. Стратегією національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392, передбачено, що для гарантування достатку й безпеки громадян потрібні ресурси, які при залученні та ефективному використанні зовнішніх джерел можуть забезпечити стає і динамічне економічне зростання. Для цього необхідно, зокрема реформувати земельні відносини, передбачивши впровадження обігу земель сільськогосподарського призначення, здійснення заходів з упорядкування обліку земельних ресурсів, забезпечити екологічно орієнтований розвиток агропромислового комплексу та продовольчу безпеку.

З метою забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина та підтримуючи проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року та результати їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України, викладені у Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна». Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722 затверджено Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року, однією з цілей є подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства.

Відповідно до Указу Президента України від 7 лютого 2022 року № 41 «Питання національних пріоритетів трансформації продовольчих систем в Україні» необхідно визначити національні пріоритети трансформації продовольчих систем в Україні у післявоєнний період, у тому числі за такими напрямками, як здорове харчування, дружнє до довкілля виробництво, стійкість до ринкової нестабільності та доступність харчових продуктів для всіх груп населення, що дозволить забезпечити національні інтереси у сфері продовольчої безпеки та подальшого утвердження нашої держави як одного зі світових лідерів постачання окремих видів сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів.

Національною економічною стратегією на період до 2030 року, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179, встановлено стратегічний курс економічної політики до 2030 року, визначено, що візія напряму 9. Агропромисловий сектор та харчова промисловість сформульовано як: Україна - один з глобальних центрів продовольчої безпеки, світовий лідер з постачання продуктів харчування з високою доданою вартістю та технологічно інтенсивних сервісів для агропромислового сектору.

Пунктом 213 статті 2 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» визначено, що продовольча безпека - захищеність життєвих інтересів людини, яка виражається у гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності.

Постановою Кабінету Міністрів України від 05 грудня 2007 р. № 1379 «Деякі питання продовольчої безпеки» (далі - постанова № 1379), затверджено Методика визначення основних індикаторів продовольчої безпеки (далі – Методика) та передбачено, що звіт про стан продовольчої безпеки України щороку оприлюднюється Мінекономіки. Для узгодження норм прав у сфері продовольчої безпеки потребує перегляду Методика.

Також слід зазначити, що продовольча безпека країни за визначенням Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) – це система, яка чітко функціонує для забезпечення всіх прошарків населення харчовими продуктами за прийнятими фізіологічними нормами за рахунок власного виробництва та необхідного імпорту тих продуктів харчування, для виробництва яких немає внутрішніх умов.

Указом Президента України від 9 жовтня 2023 року № 681, введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 9 жовтня 2023 року «Про стан забезпечення продовольчої безпеки», план організації виконання якого схвалено на засіданні Кабінету Міністрів України 20 жовтня 2023 р. (протокол №116).

Також невідкладним є завдання щодо реформування системи державних резервів, призначених для забезпечення потреб України в особливий період, забезпечення стратегічних потреб України та надання гуманітарної допомоги, оскільки відсутність ефективно діючої системи державних резервів негативно впливає на продовольчу безпеку країни у особливі періоди.

Для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану міністерствами, іншим центральним органам виконавчої влади, обласними військовими адміністраціями наразі здійснюється реалізація плану заходів забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2022 року № 327-р.

До початку повномасштабної збройної агресії Російської Федерації на аграрний сектор економіки припадало близько 20 відсотків ВВП України і більше

40 відсотків загальних доходів від експорту, близько 15 відсотків від загальної чисельності населення України були зайняті у аграрній сфері, внутрішній ринок більш ніж на 80 відсотків був наповнений українськими продуктами харчування.

За результатами 2021 року на зовнішні ринки було поставлено близько 61 мільйон тонн зернових, олійних культур і рослинних олій, що еквівалентно річним потребам близько 400 мільйонів людей.

Водночас, через збройну агресію Російської Федерації проти України було втрачено частину виробничого потенціалу як у сфері безпосередньо виробництва сільськогосподарської продукції, так і у сфері її переробки, частково або повністю зруйновано сталі ланцюги просування продукції.

Крім того, суттєвих змін зазнала структура споживання харчових продуктів населенням – як за видами продуктів харчування, обсягами їх споживання, так і за географічним принципом. Через міграцію населення відбулося скорочення фонду внутрішнього споживання, що підвищило конкурентність у всіх сегментах ринку.

Водночас, внаслідок ведення бойових дій в Україні має місце зниження споживчої спроможності населення, у тому числі щодо продовольчих товарів.

За даними Держстату, у 2020 році (останні доступні дані) середньомісячні споживчі сукупні витрати домогосподарств у загальній структурі витрат становили 52,6 відсотків (у 2019 році — 51 відсоток). У структурі грошових витрат домогосподарств на харчування у 2020 році основне місце, як і в попередні роки, посідали витрати на м'ясо і м'ясопродукти — 23,8 відсотків, хліб і хлібопродукти та молоко і молокопродукти — 16,9 і 13,4 відсотка відповідно.

При цьому, відповідно до даних Держстату, при показникові інфляції на споживчому ринку в 2022 році у 26,6 відсотків, індекс цін на продукти харчування та безалкогольні напої склав 34,4 відсотка. При цьому, порівняно з 2021 роком, у 2022 році споживчі ціни на хліб та хлібопродукти зросли на 30,3 відсотків, на м'ясо та м'ясопродукти – на 24,6 відсотків на рибу та продукти з риби – на 45,8 відсотків, на молоко – на 18,7 відсотків, на яйця – на 76,6 відсотків, на олію соняшникову – на 14,5 відсотків, на фрукти – на 73,8 відсотків, на овочі – на 51,8 відсотків, на цукор – на 31 відсоток.

При цьому, у січні-листопаді 2023 року темпи інфляції на споживчому ринку в країні уповільнилися та склали 4,4 відсотки. Водночас, індекс цін на хліб за вказаний період склав 6,7 відсотків, на м'ясо та м'ясопродукти – на 12,7 відсотків, на молоко – на 7,3 відсотків, на сир і м'який сир – на 5,9 відсотків, на масло – на 7 відсотків.

Необхідно відмітити, що у 2023 році в Україні продовжилося зростання цін на продукти харчування порівняно з іншими групами споживчих товарів, і водночас необхідно акцентувати увагу на те, що має місце тенденція до зростання в раціонах харчування населення харчових продуктів високого цінового сегменту.

Таким чином, наслідком збройної агресії Російської Федерації є суттєве погіршення показників доступності продовольчих товарів для населення та загальних показників продовольчої безпеки України.

Загалом, ситуація на ринках сільськогосподарської продукції та споживчому ринку харчових продуктів, поряд з іншими чинниками, стимулює розвиток негативних макроекономічних процесів в країні.

Водночас, Україна є одним з найбільших експортерів сільськогосподарської продукції в світі, та є глобальним постачальником продовольства на планеті.

Споживання основних видів сільськогосподарської продукції в розрахунку на одну особу у 2023 році очікувано знаходилося на рівні попередніх періодів та становило: зернових культур – більше 100 кг/особа (частка імпорту 1,6 відсотків від обсягу фонду харчового споживання), олії соняшnikової – 7,4 кг/особа (частка імпорту – 0,4 відсотків від річного фонду споживання), цукру – 27,7 кг/особа (частка імпорту – 1 відсотків від річного фонду споживання), м'яса всіх видів – 54,5 кг/особа (частка імпорту – 5,6 відсотків від річного фонду споживання), яєць – 253 шт/особа (частка імпорту – 2 відсотків від річного фонду споживання), молока – 203,6 кг/особа (частка імпорту – 6,1 відсотків від річного фонду споживання).

У той же час, відповідно до даних FAOSTAT, середнє споживання в раціоні всього протеїну в Україні у 2018 році складало 88 г/особа/день (Польща – 104,7 г/особа/день, Німеччина – 104,3 г/особа/день), й у тому числі протеїну тваринного походження – 40,7 г/особа/день (Польща – 57 г/особа/день, Німеччина – 62,7 г/особа/день), а середня енергозабезпеченість раціону проти мінімально необхідного в Україні у 2020 році складала 123 відсотка (Польща та Німеччина – по 140 відсотків).

Відповідно до тенденцій розвитку вітчизняного агропромислового комплексу, в середньостроковій перспективі потенціал виробництва агропродукції в Україні може скласти до 200 млн тонн, а зернових та олійних культур – до 150 млн тонн, що може дозволити майже вдвічі збільшити обсяги експортних поставок сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки, готових продуктів харчування.

Крім того, таке нарощування виробництва рослинницької продукції в Україні стимулюватиме розвиток галузі тваринництва та супутнє виробництво кормів та інших харчових продуктів (білків, спецжирів, глютену, молочної продукції, м'ясної продукції тощо).

Ще один перспективний напрямок просування на зовнішніх ринках – виробництво «self-brand»-продукції для глобальних торгівельних мереж, та виробників продуктів харчування.

Український агропромисловий комплекс в короткостроковій перспективі може стати найпривабливішим інвестиційним «win-win» портфелем.

Інвестиційний портфель вітчизняного агропромислового комплексу оцінюється у 57 млрд. долларів.

Найбільшими інвестиційними сегментами будуть зелена енергія та логістика (біометан, іригаційні системи, елеватори, зелена аграрна логістика); готова продукція (фрукти, овочі та продукти їх переробки, молоко та молочна продукція, м'ясна продукція); техніка та ресурси (засоби захисту рослин, азотні та комплексні добрива, сільськогосподарська техніка, насіння); глибока переробка (олії та спецжири, білки, крохмаль та глютен).

Враховуючи такі перспективи, пріоритетними будуть програми розвитку виробничої, ринкової та логістичної, у тому числі й гідромеліоративної інфраструктури, проекти з глибокої переробки сільськогосподарської продукції.

Крім того враховуючи те, що перспективний інвестиційний портфель буде наповнюватися проектами із залученням як внутрішніх, так і зовнішніх інвестиційних ресурсів, пріоритетним для України є створення сприятливого інвестиційного клімату, покликаного забезпечити захист інтересів інвесторів, упередити виникнення інвестиційних ризиків, забезпечити максимальну ефективність інвестиційних проектів.

Враховуючи загальний стан продовольчої безпеки держави, в даний час має місце необхідність по розробці комплексу заходів, пов'язаних з післявоєнним відновленням, спрямованих на відновлення ресурсного потенціалу України для забезпечення як внутрішніх потреб, так і експортних поставок сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, відновлення збалансованого внутрішнього ринкового середовища, а також застосуванні заходів по забезпеченню безпекової компоненти продовольчої безпеки на випадок воєнного стану або надзвичайних ситуацій.

Стратегічні цілі та показники їх досягнення

Стратегічною ціллю Стратегії є визначення комплексу заходів за пріоритетними напрямками, спрямованими на створення умов для забезпечення продовольчої безпеки держави шляхом формування стійкої системи продовольчої безпеки держави, забезпечення фізичного та економічного доступу кожної людини до безпечних харчових продуктів у достатній кількості, створення умов для продовольчої незалежності країни, сталого розвитку аграрного сектору економіки.

Розв'язання визначених проблем планується забезпечити шляхом реалізації таких стратегічних цілей:

Стратегічна ціль 1. Наповнення продовольчого ринку через сприяння сталому розвитку виробництва сільськогосподарської продукції та харчових продуктів шляхом:

формування та реалізація заходів з підтримки виробників, спрямованих на розвитку галузей агропромислового комплексу, у тому числі виробників органічної продукції, що дозволить стимулювати нарощування вітчизняного виробництва, в першу чергу тих видів сільськогосподарської продукції, рівень споживання яких населенням країни не забезпечений в достатній кількості;

забезпечення режиму максимального сприяння залученню інвестицій в аграрний сектор економіки України та суміжних галузей – орієнтовний період виконання – до 15 місяців після закінчення воєнного стану;

продовження стратегічного партнерства з країнами Європейського союзу, США, Великобританією, Канадою та країнами Азії, розширення торговельно-економічної співпраці в аграрній сфері з Китайською Народною Республікою, подолання викликів глобальній продовольчій безпеці в країнах Африки та Азії;

відновлення підприємств харчової промисловості на рівнях громади району, області та держави в цілому в рамках реалізації національної програми кластерного розвитку та програм регіонального розвитку;

застосування інноваційних технологій вирощування сільськогосподарських культур за умов збереження, відновлення і підвищення родючості ґрунтів земель сільськогосподарського призначення, дотримання науково обґрунтованих технологій виробництва сільськогосподарських культур, сприяння переходу до органічного землеробства і тваринництва, стимулювання виробництва органічних харчових продуктів;

забезпечення раціонального використання гідроресурсів, програм меліорації, розвитку аквакультури;

стимулювання розвитку ринкової інфраструктури;

стимулювання розвитку кормовиробництва, селекції у насінництві, риборицтві та удосконалення племінної справи у тваринництві;

розвитку аграрної науки шляхом розроблення цифрових технологій і технологій з використанням точних дистанційних даних – знімків супутника чи дронів та технологій для обробки цих даних;

реалізації заходів, передбачених Всеохоплюючою стратегією імплементації Глави IV (Санітарні та фітосанітарні заходи) Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністру України від 24 лютого 2016 р. № 228-р.

Стратегічна ціль 2. Забезпечення економічної доступності продовольства для усіх груп населення України шляхом:

збалансованого наповнення внутрішнього споживчого ринку основними видами сільськогосподарської продукції та харчових продуктів через державні цільові програми розвитку галузі агропромислового комплексу, програми підтримки сільгосптоваровиробників, інші програми із залученням коштів державного бюджету та інвестиційних ресурсів;

забезпечення економічної доступності харчових продуктів через реалізацію ефективного регулювання ринків сільськогосподарської продукції та харчових продуктів;

забезпечення зміцнення стійкості продовольчих систем, відновлення товарних ланцюгів, гарантування доступу до продуктів харчування в умовах надзвичайних ситуацій;

постійного моніторингу стану продовольчої безпеки внутрішнього ринку з метою застосування механізмів запобігання виникненню або зниженню впливу від негативних ринкових явищ;

удосконалення підходів до регулювання ринків сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, спрямованих на забезпечення економічної та фізичної доступності продукції вітчизняного виробництва, використання інструментів державного регулювання залежно від зміни індикаторів продовольчої безпеки;

підтримки сталого збалансованого споживання харчових продуктів;

впровадження та підтримка функціонування системи регулярного моніторингу стану продовольчої безпеки в країні;

впровадження інструментів регулювання ринків сільськогосподарської продукції та харчових продуктів із урахуванням поточної ситуації та загроз продовольчій й безпеці країни;

реалізації ефективного регулювання ринків сільськогосподарської продукції та харчових продуктів із урахуванням поточної ситуації та загроз продовольчій й безпеці країни;

оптимізації функціонування продовольчих систем з метою забезпечення фізичної доступності громадян до харчових продуктів;

впровадження окремих форм соціального захисту вразливих груп населення шляхом забезпечення достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування;

урізноманітнення раціону харчування.

Стратегічна ціль 3. Забезпечення безпекової компоненти продовольчої безпеки шляхом:

формування державних продовольчих ресурсів в умовах ризиків і загроз;

забезпечення підвищення стабільності продовольчих систем та зміцнення стійкості продовольчих систем і товарних ланцюжків;

пріоритетне розмінування земель сільськогосподарського призначення, у тому числі шляхом інтенсифікації залучення новітніх технологій, зокрема, використання дронів, здатних виявляти вибухонебезпечні предмети;

реалізація реформи зрошення, меліорації та іригації сільськогосподарських земель в Україні;

здійснення заходів щодо запобігання та адаптації до зміни клімату;

удосконалення системи державної підтримки сільського господарства та дотримання виробниками сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства встановлених екологічних, санітарно-епідеміологічних, ветеринарних та інших вимог.

Завдання, спрямовані на досягнення поставлених цілей.

Стратегія буде реалізовуватися шляхом виконання таких завдань:

формування та реалізація заходів підтримки виробників, спрямованих на розвиток галузей агропромислового комплексу, у тому числі виробників органічної продукції, що дозволить стимулювати нарощування вітчизняного виробництва, в першу чергу тих видів продукції, рівень споживання яких населенням країни не забезпечений в достатній кількості – орієнтовний період виконання – до 39 місяців після закінчення воєнного стану, максимальний ефект у більш тривалій перспективі – нарощування виробництва аграрної продукції в Україні на 35 відсотків й збільшення на 50 відсотків обсягів експортних поставок сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки, готових продуктів харчування;

забезпечення режиму максимального сприяння залученню інвестицій в аграрний сектор економіки України та суміжних галузей – орієнтовний період виконання – до 15 місяців після закінчення воєнного стану;

застосування інноваційних технологій вирощування сільськогосподарських культур за умов збереження, відновлення і підвищення родючості ґрунтів земель сільськогосподарського призначення, дотримання науково обґрунтованих технологій виробництва сільськогосподарських культур, сприяння переходу до органічного землеробства і тваринництва, стимулювання виробництва органічних харчових продуктів;

розробка та реалізація національної програми кластерного розвитку та регіональних програм;

впровадження механізмів ефективного регулювання ринків сільськогосподарської продукції та харчових продуктів – орієнтовний період виконання – з моменту набрання чинності Стратегії та до 15 місяців після закінчення воєнного стану;

оптимізація продовольчих систем з метою забезпечення доступності громадян до харчування (врегулювання взаємовідносин між учасниками ринку, скорочення виробничо-збутових ланцюгів, зменшення втрат сільськогосподарської продукції та харчових продуктів – до 15 місяців після закінчення воєнного стану;

впровадження інструментів соціального захисту вразливих груп населення шляхом забезпечення достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набором продуктів харчування; – до 15 місяців після закінчення воєнного стану;

формування державних ресурсів сільськогосподарської продукції та харчових продуктів – до 27 місяців після закінчення воєнного стану;

забезпечення підвищення стабільності продовольчих систем та зміцнення стійкості продовольчих систем і відновлення товарних ланцюжків – до 15 місяців після закінчення воєнного стану;

утворення та підтримка функціонування систем національного та регіонального моніторингу продовольчої безпеки, визначення критеріїв продовольчої безпеки, перегляд Методики із урахуванням встановлених критеріїв – з моменту набрання чинності Стратегії;

проведення пріоритетного розмінування земель сільськогосподарського призначення, у тому числі шляхом інтенсифікації залучення новітніх технологій, зокрема, використання дронів, здатних виявляти вибухонебезпечні предмети – постійно;

створення системи виявлення та раннього попередження загроз продовольчій безпеці країни - з моменту набрання чинності Стратегії та до 15 місяців після закінчення воєнного стану;

реалізація заходів щодо адаптації до кліматичних змін шляхом реалізації реформи зрошення, меліорації та іригації сільськогосподарських земель в Україні – до 15 місяців після закінчення воєнного стану;

удосконалення законодавства відповідно до права ЄС та забезпечення його реалізації, у тому числі щодо здійснення ефективного державного контролю компетентним органом, у сферах безпечності та окремих показників якості харчових продуктів, ветеринарної медицини, здоров'я та благополуччя тварин, карантину та захисту рослин, дотримання заходів біологічної і генетичної безпеки

щодо сільськогосподарських рослин під час створення, дослідження та практичного використання генетично модифікованих організмів - постійно.

Етапи реалізації Стратегії

Стратегія набуває чинності через три місяці після закінчення воєнного стану.

Реалізація Стратегії здійснюється у два етапами:

На першому етапі (до 15 місяців після закінчення воєнного стану) передбачається проведення SWOT-аналізу і GAP-аналізу політик, програм, планів і законодавчих актів аграрного сектору економіки України, актуалізація першочергових завдань та заходів, необхідних для утворення стійкої системи продовольчої безпеки в Україні, підготовка необхідних законодавчих та нормативно-правових актів, необхідних для реалізації завдань та заходів, передбачених Стратегією продовольчої безпеки

На другому етапі (до 39 місяців по закінченню воєнного стану) передбачається реалізація актуалізованих завдань та заходів, передбачених Стратегією продовольчої безпеки України.

Під час реалізації Стратегії передбачається здійснення регулярного моніторингу стану продовольчої безпеки з урахуванням рівня ризиків та загроз щодо її забезпечення, визначених індикаторів та критеріїв продовольчої безпеки.

Фінансове забезпечення реалізації Стратегії

Для досягнення стратегічних цілей Стратегії операційним планом передбачаються конкретні завдання та заходи, відповідальні за їх виконання органи виконавчої влади, а також джерела та обсяги фінансування заходів відповідно до законодавства.

Фінансування операційного плану щодо реалізації Стратегії здійснюється в межах коштів державного бюджету, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Обсяг видатків на реалізацію Стратегії визначається щороку під час складання проектів державного бюджету на відповідний рік з урахуванням реальних можливостей.

Порядок проведення моніторингу, оцінки результатів реалізації Стратегії та звітування

Моніторинг реалізації цієї Стратегії проводиться щорічно із урахуванням етапів її реалізації шляхом узагальнення інформації про результати здійснення заходів, визначених операційним планом з реалізації цієї Стратегії. Мінагрополітики узагальнює, подану міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади інформацію, готує щорічний звіт про стан виконання операційного плану з реалізації цієї Стратегії, в якому порівнюються фактично досягнуті індикатори із запланованими, зазначаються (за наявності) проблемні питання, їх вплив на здійснення заходів та досягнення мети за кожним напрямом цієї Стратегії (з поясненням причини їх виникнення та зазначенням механізму розв'язання), та подає щороку до 1 квітня Кабінету Міністрів України, а також оприлюднює на своєму офіційному сайті.

У разі потреби за результатами річного звіту можуть бути сформовані пропозиції щодо актуалізації цієї Стратегії та плану заходів з її реалізації.
